

проти транснаціональної організованої злочинності (резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї, додаток III, ст. ст. 5 і 16).

Найважливішу роль у сфері захисту учасників кримінального провадження відіграє Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ), яка, будучи ратифікованою парламентом, є частиною національного законодавства України. Зокрема, відповідно до ч. 5 ст. 9 КПК України кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ [3].

Насамкінець зазначимо, що поступова імплементація положень, зазначених нами у відповідних міжнародних документах, у вітчизняне кримінальне законодавство дасть змогу запровадити в Україні ефективний та надійний інститут забезпечення безпеки свідків, який зможе забезпечити захист зазначених учасників кримінального процесу від протиправного впливу. Ефективне забезпечення їх безпеки потребує розробки конкретних програм з метою врахування умов та особливостей національного законодавства.

Список використаних джерел

1. Руководящие принципы в отношении действий в интересах детей в системе уголовного правосудия (Венские руководящие принципы): Резолюция Экономического и социального совета 1997/30 от 21.07.1997 г. URL: <https://adilet.zan.kz>.

2. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15.11.2000 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00144?an=480445>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 37. Ст. 1370. Ред. від 25.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Власенко Сергій Олександрович,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з найбільш поширених слідчих (розшукових) дій вважається допит. Більше того, допит визначають ще й як найбільш значущу, незамінну слідчу (розшукову) дію, оскільки отримуючи показання в ході допиту, слідчий збирає, накопичує ідеальні сліди. Саме тому питання щодо оптимізації проведення допиту є вкрай важливим. Під час допиту потерпілих та свідків у кримінальних провадженнях про незаконне заволодіння транспортним засобом, важливо забезпечити

психологічний контакт, максимально повно з'ясувати всі обставини, пов'язані із подією кримінального правопорушення.

Під час розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, проведення слідчих (розшукових) дій, а особливо – допиту, для підвищення ефективності професійної діяльності, крім фундаментальних теоретичних знань, а також знань чинного законодавства, слідчому необхідні знання з галузі психології, у тому числі з метою виявлення брехні під час спілкування. Це пояснюється тим, незаконне заволодіння транспортним засобом є кримінальним правопорушенням, що вчинюється умисно, як правило – за попередньої підготовки, а особа, яка вчинила дане кримінальне протиправне діяння, характеризується зухвалою антисоціальною поведінкою, схильна до надання завідомо неправдивих показань. Зустрічаються випадки недобросовісного ставлення до надання показань у кримінальному провадженні з боку свідків та потерпілих.

Головними завданнями проведення допиту підозрюваного, свідка, потерпілого за умови розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом є: з'ясування обставин вчинення кримінального правопорушення; встановлення кола осіб, що вчинили правопорушення, або є причетними до його вчинення як співучасники: організатори, пособники, виконавці та ін.; встановлення точного або, попередньо, ймовірного місця вчинення кримінального правопорушення, а також встановлення наявності засобів відео/фото фіксації на місці, де відбулося незаконне заволодіння транспортним засобом.

На специфіку допиту впливає безпосередньо категорія допитуваного учасника кримінального провадження.

Наприклад, під час допиту потерпілого при розслідуванні викрадень транспортного засобу слідчий повинен з'ясувати три основні групи питань: 1) обставини незаконного заволодіння; 2) прикмети; 3) хто, на думку потерпілого, міг учинити кримінальне правопорушення [1, с. 270].

Під час допиту потерпілого слідчим повинна бути уточнена і конкретизована первинна інформація стосовно транспортного засобу, його зовнішніх особливостей, візуального стану, обладнання, інтер'єру салону, наявності в салоні особистих індивідуальних речей потерпілого, а також можливих наявних (у тому числі незначних) пошкоджень на автомобілі. В інформації, наданій потерпілим, можуть міститися більш точні відомості про час вчинення кримінального правопорушення та осіб, які можуть представляти інтерес для досудового розслідування і які, ймовірно, могли вчинити незаконне заволодіння транспортним засобом.

У тому випадку, коли у викраденому транспортному засобі знаходились речі або документи, у потерпілого необхідно з'ясувати найменування речей, загальний вигляд предметів, їх призначення, колір, розмір, форму, матеріал, з якого вироблено предмети, наявність відмінних рис або видимих пошкоджень предмета. Таким чином,

необхідно встановити перелік даних, які дають характеристику таких осіб чи автотранспорту, а також місця, часу їх появи у будь-якому місці; ймовірність випадків придбання резервних частин або пропозиції їх придбання у інших незнайомих осіб; чи були випадки неочікуваного необґрунтованого спрацювання системи сигналізації і яких заходів було вжито; де, коли та за яких умов здійснювався ремонт та обслуговування транспортного засобу, зокрема обладнання його сигналізацією та іншими засобами захисту від незаконного заволодіння; слід з'ясувати іншу важливу для слідства інформацію.

Однак, показання потерпілого можуть містити певні прогалини і неточності. Це обумовлено тим, що потерпілі перебувають у стані сильного душевного хвилювання та є емоційно нестабільними за таких обставин, внаслідок вчиненого щодо них кримінального правопорушення або гострих переживань внаслідок втрати транспортного засобу, заподіяних матеріальних збитків. Саме тому слідчий повинен обирати тактичні прийоми допиту потерпілих, спрямовані на нейтралізацію цих явищ. Важливого значення набуває вміння слідчого встановлювати психологічний контакт із потерпілими. Шляхи його досягнення у справах цієї категорії мають свої особливості. Зокрема, вони містять такі заходи: попереднє вивчення особи потерпілого, спостереження за нею, створення доброзичливої атмосфери під час допиту, з'ясування причин страху, труднощів при відповідях та ін. [2, с. 270].

Катастрофічна ситуація щодо фактів даної кримінальної протиправної діяльності склалася у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, запровадженням з 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану. Збройна агресія супроводжується вчиненням щодо громадян України кримінальних правопорушень, які посягають на власність громадян, у тому числі мова йде незаконне заволодіння транспортними засобами. Станом на сьогодні встановити точну кількість випадків незаконного заволодіння транспортними засобами не є можливим, оскільки: частина території України перебуває в окупації чи у зоні ведення бойових дій, цей факт ускладнює процес досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження, пошук та повернення власникам їх транспортних засобів; частина українців виїхали на тимчасове проживання за межі України та не володіють достовірною інформацією про точне місцезнаходження їх транспортних засобів; певна кількість осіб – власників транспортних засобів загинула внаслідок бойових дій або перебувають на лікуванні. Тому у майбутньому, після завершення війни, необхідно буде провести ряд заходів зі встановлення місцезнаходження, ідентифікації та повернення транспортних засобів, відповідно – розслідування кримінальних правопорушень, встановлення винних у їх вчиненні. Без проведення такої слідчої (розшукової) дії як допит це зробити неможливо. Тому вказані обставини свідчать не лише про актуальність, але й певну злободенність проблематики.

Важливим є значення допиту за умови розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, вчинене організованою злочинною групою чи злочинною організацією, адже дозволяє виявити або встановити членів організованої злочинної діяльності, їх лідерів та інших співучасників, а також з'ясувати виконувані ними функції та вирішувати завдання. Також в подальшому допит допоможе довести винуватість особи (осіб), що вчинили дане кримінальне правопорушення.

Список використаних джерел

1. Лютий В. В. Значення та особливості проведення слідчого огляду за фактами незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами. *Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 05 грудня 2014 р. Харків: ХНУВС, 2014. С. 469–471.

2. Христов О.Л. Протидія незаконним заволодінням транспортними засобами: криміналістичний аспект: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 148 с.

Гаращук Діана Петрівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Статтею 16 Конституції України закріплений обов'язок держави, щодо забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України [2]. З метою реалізації даного положення законодавець регламентував кримінальну відповідальність за порушення встановлених правил лову водних ресурсів із природного середовища, передбачену статтею 249 КК України. Дане протиправне діяння досить поширене на всій території України, крім того з початку повномасштабної війни ми маємо змогу прослідкувати різку динаміку зростання даного протиправного діяння, так у період з січня по березень 2022 року було зареєстровано 81 кримінальне провадження, а з початку року по вересень 2022 року – 527 (+446) [7]. На наш погляд, така негативна динаміка зумовлена зростом безробіття під час вказаного періоду, оскільки вчиняючи досліджуване протиправне діяння, особа діє з корисливим умислом з метою легкого заробітку.

У зв'язку з чим дослідження криміналістичної характеристики та особливостей розслідування незаконного зайняття рибним промислом на часі є досить актуальним. Одним з ключових елементів